

CONCERTS
TARDOR 2023

AULA DE MÚSICA

Centre Cultural La Nau.
Capella de la Sapiència
Dimecres 18 d'octubre. 19 hores

DUO PALAU
Marta Estal, *soprano*
Daniel Ariño, *piano*

Paraules al concert a càrrec
d'Hilari Garcia Gázquez

Aires de cançó

Matilde Salvador i Segarra (1918-2007)

text Xavier Casp (1915-2004)

A la vora, voreta

Jo faria

Ala de silenci

Juguem a jugar

Blava rosa

Abans, amor

Si algun dia vols cantar

Albada

Vicent Asencio i Ruano (1908-1979)/ text popular

Cançó

Vicent Asencio i Ruano (1908-1979)

text Bernat Artola (1904-1958)

Roda la mola

Vicent Asencio i Ruano (1908-1979)

text Xavier Casp (1915-2004)

Canturel·les de mare

Matilde Salvador i Segarra (1918-2007)

text Miquel Peris (1917-1987)

Per adormir el grumet

El voladoret

La cuca fera

Ninc, nanc

El moro Muça

Epifanía

Vicent Asencio i Ruano (1908-1979)

text Bernat Artola (1904-1958)

O Neno preguntaba

Vicent Asencio i Ruano (1908-1979)

text Celso Emilio Ferreiro (1912-1979)

Desespero

Vicent Asencio i Ruano (1908-1979)

text Ernesto Guerra da Cai (1911-1994)

Cantilenes del Roselló

Matilde Salvador i Segarra (1918-2007)

text Josep Sebastià Pons (1886-1962)

El desig

És el maig

La primavera diu

Els cants d'ocells

Tres roses

A la font gelada

MARTA ESTAL, soprano

Acaba el màster en Interpretació Operística sota la tutela de la soprano Glòria Fabuel al Conservatori Superior de València, on també cursa els estudis superiors de piano i cant, i obté el premi extraordinari de final de carrera. En 2018/2019 és seleccionada en la International Opera Academy de Gant, Bèlgica, sota la direcció de Guy Joosten. Completa la seua formació amb professors com Mariella Devia, José Miguel Pérez-Sierra, Déborah Polaski, Dietrich Henschel o Barbara Frittoli. És becada per a formar part de l'acadèmia de perfeccionament Georg Solti a Itàlia. Guanya el primer premi i el premi a la millor cantant en la 14a edició del Concurso Intercentros Melómano.

Ha cantat com a solista amb l'Orquesta de Radiotelevisión Española, amb la Sinfonietta de Canarias i amb la Partiture Orchestra, entre d'altres. Ha ofert recitals en el Festival de Música Espanyola de Moscou, el Festival de Música y Danza de Granada, el Festival de Música Española de Cádiz, el Festival Internacional de Música de Úbeda, etc.

Ha fet els rols d'Arminda, de *La finta giardiniera*, de W. A. Mozart, en el Minardschow de Gent; Musetta a la sala simfònica de l'Auditorio Nacional de Madrid; Pamina en *La flauta màgica*, de Mozart, i Regina en l'òpera *Una cosa rara*, de Martí i Soler. A més, participa en la producció *A Matter of Triumph and Void* (Elsie, Air), amb música de Wim Henderickx en el Muziekcentrum De Bijloke, i en l'espectacle *Demons, Witches and Madness*, coproduït per l'òpera Vlaanderen a Bèlgica. Publica el CD *La música del grup dels joves* junt amb l'Orquesta Filharmònica de la Universitat de València, finalista en els premis Carles Santos. Actualment combina la seua carrera artística amb la d'actriu, amb diversos projectes teatrals multidisciplinars en què és intèrpret i creadora.

DANIEL ARIÑO, piano

Cursa el màster d'Estudis Avançats i el grau superior d'Interpretació Clàssica i Contemporània al Piano a l'Escola Superior de Música de Catalunya -ESMuC- sota el mestratge de Xavier Barbeta i Eulàlia Solé, i els acaba tots dos amb les màximes qualificacions i matrícula d'honor al projecte final, en què combina els seus vessants d'intèrpret i de compositor.

La seua relació amb el món del lied ha sigut sempre estreta, i s'ha acostat al repertori francès, alemany, anglès, català i espanyol amb els professors Alan Branch i Francisco Poyato, acompanyant la soprano Silvia Sabater i, especialment, la mezzosoprano Anaïs Masllorens.

És el pianista i compositor d'*El nus la flor*, un cicle original per a veu cantada - Maria Mauri-, veu recitada -Enric Casasses- i piano basat en textos del mateix Casasses.

A final de 2018 publica *Cosmogonies*, un CD de preludis i sonates per a piano sol de Berg, Scriabin, Rautavaara i el mateix Ariño. Més recentment, participa com a pianista del trio Morphing Clouds en l'enregistrament de *L'aigua trobada*, un CD dedicat a la música de cambra de la compositora contemporània Clàudia Baulies.

Paraules al concert : La veu de Matilde de Salvador

El germen d'aquest concert protagonitzat pel Duo Palau, i que integren la soprano Marta Estal i el pianista Daniel Ariño, cal buscar-lo en el seu últim treball discogràfic, això és, *Matilde Salvador: aires de cançó*. Aquest nou enregistrament va veure la llum l'any 2022 i tingué una molt bona acollida, de la qual dona mostra, entre altres reconeixements, la nominació com a finalista dels Premis Carles Santos, en la modalitat de millor CD de música clàssica. En concret, el disc aplega tres cicles de cançons de la compositora castellanenca Matilde Salvador i Segarra (1918-2007): *Aires de cançó*, que dona títol al recull, a partir de poemes de Xavier Casp i Verger (1915-2004), *Cantilenes del Roselló*, amb textos de Josep Sebastià Pons i Trainier (1886-1962) i *Cantarel·les de mare*, basat en els versos de Miquel Peris i Segarra (1917-1987). Aquests tres cicles tenen en comú la reunió d'un aplec de cançons que es caracteritzen pel seu tarannà popular i senzill, al costat d'un estil més impressionista i avantguardista, i que, tot plegat, són una bona mostra del llenguatge creatiu tan particular i inconfusible de la compositora.

Per tant, la protagonista del concert és la música de Matilde Salvador, de la qual es pot afirmar, sense por a caure en la hipèrbole, que es tracta de la compositora valenciana més rellevant del segle XX. Per a la cultura valenciana, Matilde Salvador significà l'obertura, la frescor i el compromís, herència de l'aire fresc que va insuflar el Grup dels joves¹ durant els anys trenta del segle passat. En un context erm i amarg, com el dels anys de la postguerra, l'esperit creador de Matilde Salvador s'obri com una crisàlide daurada enmig d'un ambient gris i d'un terreny eminentment masculí, conservador i retrògrad.

El seu talent va fer que superara tots els obstacles i que, poc a poc, es dotara d'un llenguatge estètic vinculat a la terra on va nàixer i va viure, ple de la llum de la Mediterrània, i alhora entroncat amb la modernitat, sense abandonar mai un precepte bàsic en la seua música: la senzillesa. Comptat i debatut, «Matilde Salvador no combregava amb corrents estètics determinats i defensava una música en la qual fora senzill distingir la personalitat de l'autor, les

¹ Grup de compositors valencians que s'agruparen en els anys 30 del segle XX, sota el mestratge de Manuel Palau, i que preconitzava la renovació de la música valenciana, no només en l'àmbit de la creació artística sinó també en el de l'aparició i consolidació d'una infraestructura musical per a difondre-la. Aquesta voluntat renovadora es va plasmar en un manifest publicat el 18 de gener de 1934 a *La Correspondencia de Valencia* i firmat pels cinc integrants d'aquest grup, a saber, Vicent Asencio Ruano, Vicent Garcés Queralt, Ricard Olmos Canet, Lluís Sánchez Fernández i Emili Valdés Perlàsia. Matilde Salvador hi estigué estretament lligada, en tant que alumna de Vicent Asencio, i posteriorment esposa, i en tant que amiga de Vicent Garcés. De fet, en una conversa amb la periodista Rosa Solbes, la compositora comenta amb humor: «Garcés feia broma dient que ells eren els cinc i jo el rebrot» (Solbes, 2007: 28). Per a més informació sobre el tema, vegeu Garcia (2020), Hernández Farinós (2010), Hernández & Garcia (2017) i Miravet (2017).

seues arrels, el seu origen. Componia amb total llibertat i pensava que haver nascut a la vora del Mediterrani portava implícit un cert segell, del qual feia gala en la seua obra i en la seua vida en general. Sovint presumia del fet que la seua música era fàcilment identificable i que els programes monogràfics amb les seues composicions resultaven amens i variats.» (Fabuel, 2022: 4).

En efecte, la seua música beu de la tradició valenciana i en les seues creacions col·laborava amb altres artistes del país, sobretot escriptors, coreògrafs, cantants i artistes gràfics. A més, ella mateixa era una amant de la pintura i va bastir una extensa obra gràfica que s'afegeix a una producció musical igualment abundant. Aquesta producció musical en molts casos esdevingué tan popular, que el compositor José Evangelista, gendre de Matilde Salvador, deia que el poble havia fet seua la música que ella havia creat, la qual cosa és, segons ell, és l'aspiració de tot compositor. I és cert que Matilde Salvador ho va aconseguir, ja que Castelló de la Plana canta tots els anys el *Betlem de la Pigà* (1980), una obra escrita en col·laboració amb Miquel Peris i Segarra, que els castellonencs han interioritzat i ja forma part de les seues tradicions.

I aquesta vinculació amb el poble no resulta gens estranya tenint en compte la passió que sentia Matilde Salvador pels gèneres vocals, tan fàcilment contagiosos i tan pròxims en l'audició. En aquesta fascinació per la veu humana, lligada indistriablement a l'interés pel text, s'hi inclou també l'atracció que sentia pels gèneres musicals escènics. Això, unit al fet que Matilde Salvador fou des de jove una artista compromesa amb la seua cultura i la seua llengua, la va portar a compondre la que és potser la primera òpera en valencià: *La filla del rei Barbut*, amb llibret de Manuel Segarra, estrenada al Teatre Principal de Castelló en 1943. Aquella fou una fita ben important, com també que Matilde Salvador fora possiblement la primera dona a debutar com a compositora amb una òpera al Liceu de Barcelona, ja que l'any 1974 va estrenar allà *Vinatea*, amb llibret de Xavier Casp. I és que la compositora castellonenca forma part d'aquell grup de dones de la història que es convertiren en creadores pioneres, perquè, en el context en què van viure, ben poques eren les dones que es dedicaven a la creació.

Realment resulta sorprenent com gràcies a les seues habilitats i destreses creadores va anar obrint-se pas en un món essencialment masculí. De fet, moltes de les seues obres de joventut, sobretot cicles de cançons, reberen premis i reconeixements en diversos concursos, com el segon premi ens els Premis Musicals del País Valencià, en 1937, amb l'obra *Tres cançons valencianes*, que musica poemes de Bernat Artola, o la menció honorífica amb l'obra *Seis canciones españolas* (1939), dedicades a Manuel de Falla. La mateixa autora en va enviar una còpia a Falla perquè les revisara, i aquest li va respondre així: «Revelan intenciones musicales gratas para mí, pero sobre las cuales y para su aprovechamiento, me permitirá a mi regreso – Dios mediante– hacerle algunas indicaciones.»² La marxa de Falla

² Carta de Falla a Salvador, que es troba a l'Arxiu Manuel de Falla-Granada i que es reproduïx al quadern fotogràfic reunit en Solbes (2007).

a l'Argentina i la seua mort allí va deixar Matilde Salvador sense aquestes valuoses indicacions.

Tot plegat, la composició per a tots aquests gèneres vocals és mostra de com la compositora sempre ha sentit una inclinació especial envers la veu i la poesia, com reflecteixen aquestes paraules: «Allò que m'agrada és musicar textos. La veu humana no es pot comparar a cap altre instrument. Em sent atreta per la veu i, a més, m'agrada la poesia i el teatre. Les meues cançons són, al meu parer, situacions dramàtiques que no són una melodia acompanyada; jo soc dels que creuen en la melodia.» (Reig et al., 2000: 14).

En resum, Matilde Salvador va excel·lir en el conreu de la cançó de concert, que ella reunia en cicles, però també va destacar en la composició d'altres gèneres com el ballet,³ la cantata⁴ i molts altres formats de música coral i instrumental, on la música per a piano ocupa un lloc més que notable. Convé no perdre de vista que, a més de compositora, Matilde Salvador fou una brillant pianista, la qual cosa li donava la possibilitat d'intervenir com a intèrpret en l'estrena de les seues obres. És el cas de les cançons de dos dels cicles que s'escoltaran en aquest concert, *Canturel·les de mare* i *Cantilenes del Roselló*, el primer estrenat el 23 de març de 1987, al Centre Municipal de Cultura de l'Ateneu de Castelló, i el segon estrenat el 18 d'agost de 1988, a Sant Miquel de Cuixà, a la XIX Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent. En tots dos casos la soprano Glòria Fabuel va protagonitzar-ne l'estrena, acompanyada per Matilde Salvador al piano.

D'altra banda, a la faceta de compositora i pianista, hi cal afegir encara dues dimensions vocacionals més: la de pintora, com ja s'ha advertit, i la de pedagoga. Fet i fet, Matilde Salvador també va bastir una obra pictòrica considerable i extremadament bella. En aquest art fou sobretot autodidacta, però el seu instint creador la va portar a desenvolupar també un llenguatge pictòric sense artifici, senzill, on predominen les aquarel·les de flors, naturaleses mortes, paisatges i retrats. Quant a la seua tasca docent, cal ressenyar el magisteri que va exercir al Conservatori de València com a professora de solfeig i teoria de la música, a través del qual va formar generacions i generacions de músics valencians i els va transmetre la seua sensibilitat i la seua visió d'artista.

Com a compendi de tot el que s'ha exposat, gaudirem d'un concert en què les peces de Matilde Salvador es contrapunten amb altres cançons del seu mestre i espòs Vicent Asencio Ruano (1908-1979), tal i com a ella li agradava. Efectivament, «en els seus concerts, l'únic compositor amb el qual compartia cartell era Vicent Asencio i les seues cançons per a veu i piano.» (Fabuel, 2022:4). Així, al costat dels reculls *Aires de cançó*, *Canturel·les de mare* i *Cantilenes del Roselló* de Matilde Salvador, en el concert s'intercalaran també sis cançons de Vicent Asencio que, en aquest cas, no estan organitzades per cicles però que els intèrprets del

³ Per exemple, *El segovià esquiu*, *Blancaneu*, *El rossinyol i la rosa* o *El sortilegi de la lluna*, escrits entre 1953 i 1973.

⁴ De cantates i misses, en tenim diverses mostres, com la *Missa del Lledó* (1966), la *Missa de Perot* (1974), la cantata *Les Hores* (1974) o el *Cant a la terra nativa* (1984).

Duo Palau han considerat ordenar per llengües. Així, les tres primeres peces d'Asencio musiquen textos en català (*Albada*, amb text tradicional; *Cançó*, sobre un poema de Bernat Artola; i *Roda la mola*, a partir dels versos de Xavier Casp) i les tres següents es basen en textos castellans i gallecs (*Epifanía*, també de Bernat Artola, i *Desespero* i *O Neno preguntaba* dels escriptors gallecs Ernesto Guerra da Cai i Celso Emilio Ferreiro, respectivament).

Glòria Fabuel (2022: 5-6) descriu a la perfecció la naturalesa i les característiques dels tres cicles de Matilde Salvador. D'acord amb la seua descripció, en *Aires de cançó*, el desenfadat «A la vora, voreta» contrasta amb el subtil lirisme d'«Ala del silenci» o la inspirada «Blava rosa.» Per la seua banda, «Si algun dia vols cantar», la darrera cançó, posseeix una força expressiva molt característica en la música de la compositora. Aquest cicle és, merescudament, un dels més coneguts de la compositora. Compost per a la zona més còmoda i expressiva de la veu, cada cançó conforma en si mateixa un petit univers en el qual és difícil endevinar si la música origina el text o és el text el que naix de la música.

Pel que fa a *Cantarel·les de mare*, recull integrat per les cançons «Per adormir el grumet», «El voladoret», «La cuca fera», «Ninc, nanc» i «El moro Muça», val a dir que es tracta cançons de bressol basades en textos elaborats a partir de cants populars infantils, que es troben dins del cànon estètic de Miquel Peris i Segarra i encaixen a la perfecció amb la idea de senzillesa característica de la compositora.

Finalment, el cicle *Cantilenes del Rosselló* fou escrit entre els anys 1987 i 1988. «El desig», «És el maig» i «A la font gelada» van ser les primeres cançons que va compondre i, a l'any següent, va completar l'aplec amb «La primavera diu», «Els cants d'ocells» i «Tres roses.» La tessitura vocal és més aguda de l'habitual en la compositora i les seues característiques notes llargues al final de les frases estan contínuament presents. Són també una mostra de cant minimalista, en la línia de les cançons miniatures anteriors. El caràcter popular, fresc i senzill dels textos i la seua unió amb la naturalesa van atraure Matilde per a compondre la música d'aquest cicle.

Així doncs, el Duo Palau serà l'encarregat d'oferir-nos un bell recital fonamentat en aquestes petites joies de la parella Salvador-Asencio. Si el tàndem artístic format per la parella dels de Castelló fou prolífic en activitat artística, el Duo Palau va encaminat a seguir els mateixos passos i, tot i la seua joventut, en poc de temps ha desenvolupat una intensa activitat interpretativa arreu del territori valencià. Creat en 2019 amb l'objectiu de recuperar i donar a conèixer el repertori per a veu i piano dels compositors valencians i catalans del segle XX, ja ha enregistrat dos CD, *Manuel Palau: música per a veu i piano* i *Matilde Salvador: aires de cançó*. El primer va rebre en 2021 la distinció de "Melómano de Oro" de la prestigiosa revista de música clàssica i va resultar finalista en els Premis Carles Santos, en la categoria de Recuperació del Patrimoni Musical; el segon, protagonista d'aquest concert, com ja ha estat ressenyat a l'inici, també fou finalista als Premis Carles Santos, però en aquesta ocasió en la categoria de Millor Disc de Música Clàssica.

El Duo Palau està integrat per la soprano i actriu valenciana Marta Estal que, després d'haver finalitzat els estudis musicals a València, ha guanyat diversos premis i nominacions en convocatòries i concursos i ha actuat com a solista amb orquestres de renom i a auditoris prestigiosos; i pel pianista i compositor gallec Daniel Ariño que, per la seua banda, ha realitzat diversos postgraus a l'ESMuC de Barcelona i ha desplegat una reconeguda tasca com a compositor, intèrpret i docent. Per fi, ara només queda gaudir de la música i que la satisfacció d'escoltar-la siga tan gran com la dels intèrprets preparant-la.

Hilari Garcia Gázquez

Bibliografia citada

Fabuel, G. (2022). Notes al CD *Matilde Salvador: aires de cançó*.

Garcia H. (2020). «Letra y música. La colaboración creativa entre los escritores y los compositores valencianos durante la Segunda República», dins Baldó, M. & Botella, A. (eds.) (2020). *El desafío de la cultura moderna: Música, educación y escena en la Valencia republicana 1931-1939*. Universitat de València.

Hernández Farinós, P. (2010). *La composición orquestal valenciana, a través de la aportación del Grupo de los jóvenes (1925-1960)* (Tesis doctoral). Universitat de València (Estudi General), València. Recuperat de www.educacion.gob.es.

Hernández, P. & Garcia, H. (2017). «La música i València durant la Segona República.» CD *València capital de la República: la música del «Grup dels joves»*.

Miravet, J. (2017). *La vida musical en Valencia durante la Guerra Civil (1936-1939). Percepción de la vida musical valenciana a través de la prensa y otras fuentes documentales* (Tesis doctoral). Universitat Politècnica de València, València. Recuperat de www.riunet.upv.es

Reig, P. et al. (2000). «Matilde Salvador», Saó.

Solbes, R. (2007). *Matilde Salvador. Converses amb una compositora apassionada*. València: Tàndem.

Avui dia, compagina la seua activitat docent com a professor de piano i harmonia aplicada a l'Institut Escola Artístic Oriol Martorell amb l'activitat artística.

DIMECRES 25 OCTUBRE. 19 H.

CENTRE CULTURAL DE LA NAU.

Capella de la Sapiència

Duo Ekriktiko

Mónica Marí Ferrer, *violoncel*

Carolina Santiago Martínez, *piano*

Obres d'E. Maconchy, M. T. Prieto i D. Pejačević.

DIVENDRES 27 OCTUBRE. 19:30 H.

Sala Charles Darwin del CAMPUS DE BURJASSOT

Orfeo Universitari de València

Francesc Valdecabres, *director*

Batres: debat, rebat, combat

Obres de V. Asencio, T. Oller, O. Esplà, etc.

ENTRADA LLIURE (aforament limitat)

DIMARTS 7 DE NOVEMBRE. 19 H.

CENTRE CULTURAL DE LA NAU

Capella de la Sapiència

Benjamin Scherer, violí

Francesc Llop, piano

Del folklore a l'avanguada

Obres d'E. Granados, J. Turina, A. Blanquer, etc.

 www.uv.es/cultura

UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA
CENTRE CULTURAL

Capella de la Sapiència

C/ Universitat, 2

46003 València